

Sąd Konstytucyjny: stosowanie znaków diakrytycznych w nazwiskach nielitewskich jest możliwe po uzyskaniu opinii Państwowej Komisji Języka Litewskiego

---

 zw.lt/litwa/sad-konstytucyjny-stosowanie-znakow-diakrytycznych-w-nazwiskach-nielitewskich-jest-mozliwe-po-uzyskaniu-opinii-panstwowej-komisji-jezyka-litewskiego

29 grudnia 2023

Sąd Konstytucyjny: stosowanie znaków diakrytycznych w nazwiskach nielitewskich jest możliwe po uzyskaniu opinii Państwowej Komisji Języka

Obowiązująca „Ustawa o pisowni imion i nazwisk” wskazuje, że obywatele Litwy niebędący Litwinami mogą je zapisywać za pomocą znaków alfabetu łacińskiego, bez znaków diakrytycznych. Z wyroku Sądu wynika, że **taka regulacja prawna nie jest sprzeczna z Konstytucją, ale może być rozszerzona, a pisownia takich znaków byłaby możliwa, gdyby zgodziła się z tym Państwowa Komisja Języka Litewskiego (VLKK).**

Sąd Konstytucyjny uznał za niezgodną z Konstytucją wprowadzoną do przepisów klauzulę, która dotyczyła zasad pisowni nazwisk w dokumentach zatwierdzonych przez rząd i przewidywała wyjątek zezwalający na dopuszczenie znaków diakrytycznych w nazwiskach osobowych, jeżeli są one pobierane z dokumentów wydanych lub sporządzonych w języku nielitewskim na obecnym terytorium Litwy przed 11 marca 1990 r. Sejm nie otrzymał od VLKK jednoznacznej opinii w tej sprawie, a więc nie mógł wprowadzać odmiennej pisowni niż ta, która była obecnie przewidziana, ponieważ przekroczył w ten sposób swoje uprawnienia i naruszył prawo. **„Dopiero po otrzymaniu oświadczenia ustawodawca będzie mógł wprowadzić odpowiednie przepisy dotyczące zapisu imienia i nazwiska w dokumentach potwierdzających tożsamość osobową obywatela Republiki Litewskiej”** (z całym opisem rozstrzygnięcia Sądu można zapoznać się [tutaj](#)).

Sąd zauważył, że legalizacja znaków diakrytycznych byłaby możliwa, gdyby VLKK wydała oświadczenie, potwierdzające, że ich używanie nie zagraża językowi litewskiemu. **Uznanie, że obecna ustawa jest zgodna z Konstytucją oraz że wprowadzenie takich zmian, które pozwolą na użycie znaków diakrytycznych, nie będzie stać w sprzeczności z ustawą zasadniczą jest bardzo ważne i otwiera ścieżkę do wprowadzenia zmian prawnych.** Sejm może podjąć decyzję w sprawie wprowadzenia zapisu z wykorzystaniem znaków diakrytycznych – musi tylko otrzymać w tej kwestii pozytywną opinię Państwowej Komisji Języka Litewskiego. Sąd w swojej opinii w sprawie pisowni nazw własnych i stanowiska VLKK wskazał, że **komisja powinna rozstrzygnąć, czy proponowane zmiany nie zagrażają: integralności języka litewskiego, jego wyjątkowości i czy są zgodne z jego tradycją.**

Najnowsze orzeczenie jest szczególnie istotne w kontekście wcześniejszych wyroków Sądu Konstytucyjnego. Politycy wielokrotnie w przeszłości zwracali się bowiem do Sądu w sprawie pisowni nazwisk w dokumentach. W jednym z najbardziej znaczących orzeczeń, **21 października 1999 r., Sąd kategorycznie stwierdził, że wszelkie zapisy z wykorzystaniem obcych znaków będą niezgodne z Konstytucją**, wskazując, że: „Narodowość danej osoby nie może stanowić podstawy do wyłączenia jej spod zasad wynikających ze statusu języka narodowego. W przeciwnym razie naruszone zostałyby zasada konstytucyjnej równości wszystkich obywateli wobec prawa”.

Podkreślano wtedy, że osoby mieszkające na Litwie identyfikują się jako należące do ponad 100 narodowości, a ich języki narodowe posługują się różnymi alfabetami, które często nie pokrywają się w pełni lub częściowo z alfabetem litewskim. **Twierdzono, że gdyby prawo przewidywało, że imiona i nazwiska tych obywateli powinny być zapisane w dokumentach nielitewskimi znakami to nie tylko naruszyłyby to konstytucyjną zasadę języka państwowego, ale także zakłóciłyby działalność instytucji państwowych i komunalnych, innych przedsiębiorstw, instytucji i organizacji, a co za tym idzie utrudniłyby to obywatelom korzystanie z ich praw i uzasadnionych interesów oraz naruszyłyby zapisaną w Konstytucji zasadę ich równości wobec prawa.**

Następnie Sąd wielokrotnie potwierdzał to stanowisko, wyrażając je w różnych formach. W roku 2014, reagując na presję polityczną i ciągle apelacje w tej samej sprawie, zmienił dotychczasową wykładnię, podkreślając, że odstępstwa od zasady używania tylko znaków języka litewskiego są dopuszczalne pod warunkiem, że uzyskają zatwierdzenie właściwego organu – Państwowej Komisji Języka Litewskiego. W ten sposób cała presja i odpowiedzialność została przeniesiona na ten organ. W swojej decyzji z dnia 27 lutego 2014 r. Sąd Konstytucyjny stwierdził: „ustawodawca, decydując o tym, w jaki sposób imię i nazwisko osoby powinno być zapisane w paszporcie obywatela Republiki Litewskiej, nie może pominąć stanowiska określonego w otrzymanych oficjalnych wnioskach, w tym w oficjalnym wniosku Komisji”. **Najnowsze orzeczenie potwierdziło tę wykładnię, rozstrzygający charakter opinii Komisji oraz możliwość wprowadzenia dalszych zmian prawnych.**

Państwowa Komisja Języka Litewskiego nigdy do tej pory nie otrzymała jednak wniosku dotyczącego stosowania znaków diakrytycznych w nazwach osobowych. W styczniu 2022 r. parlament Litwy zatwierdził możliwość korzystania w zapisie nielitewskich nazwisk z trzech liter języka łacińskiego – „w”, „x” i „q”, które nie występują w alfabecie litewskim. Komisja na prośbę sejmiku wydała oświadczenie w sprawie wyjątków (wspomnianych trzech liter), które zostały przez nią zaakceptowane. Oznacza to, że **kolejne zmiany prawne są możliwe.**

Obecnie Państwowa Komisja Języka Litewskiego zaleca, aby imiona i nazwiska w dokumentach były zapisywane alfabetem innym niż litewski w dwóch wyjątkowych przypadkach:

„a) imiona i nazwiska cudzoziemców, którzy uzyskali obywatelstwo Republiki Litewskiej, powinny być zapisywane alfabetem łacińskim w dokumentach osobistych wydawanych przez Republikę Litewską na ich wniosek, na podstawie źródła dokumentu – dowodu osobistego wydanego przez inne państwo;

b) nazwiska obywateli Republiki Litewskiej, które zawarły związek małżeński z cudzoziemcem i przyjęły jego nazwisko, oraz dzieci takiego małżonka, mogą być zapisywane alfabetem łacińskim, z wykorzystaniem dokumentu tożsamości cudzoziemca jako źródła dokumentu”.

Warto wspomnieć o tym, że **na podstawie tej drugiej przesłanki w dniu 27 stycznia 2022 r. Sąd w Wilnie wydał decyzję, w której przyznał prawo do zapisu nazwiska ze znakiem diakrytycznym „ñ” (oraz znakiem „w”, który wtedy jeszcze nie był dozwolony przez ustawę).** Państwowa Komisja Języka Litewskiego wydała opinię w tej sprawie, stwierdzając, że chociaż język litewski nie posiada liter „w” i „ñ”, a zatem są one zastępowane przez „v” i „n”, to jest dopuszczalny wyjątek, biorąc pod uwagę potrzeby społeczeństwa (więcej o tej sprawie można przeczytać [tutaj](#)).

Również w rozpatrywanej obecnie sprawie Sąd Konstytucyjny zajął się tym zagadnieniem po rozpatrzeniu przez wileński sąd sprawy wniesionej przez Polaka – Pana Jarosława Wołkonowskiego, reprezentowanego przez Europejską Fundację Praw człowieka, który domagał się, aby imię i nazwisko obywatela Litwy mogło być zapisane w paszporcie z literą „P” (o całej sprawie więcej można przeczytać [tutaj](#)).

Dane wskazują, że do tej pory około 900 obywateli Litwy, w tym 270 osób reprezentujących różne mniejszości narodowe, skorzystało z możliwości zmiany zapisu swoich imion i nazwisk. EFHR przypomina, że nadal **prowadzi kampanię związaną z poszerzeniem zakresu znaków diakrytycznych objętych ustawą** oraz zachęca do dołączenia do inicjatywy „Mam prawo do oryginalnej pisowni imion i nazwisk” i aplikowania o zmianę imienia i/lub nazwiska. W ramach inicjatywy EFHR zapewnia bezpłatną pomoc i pośredniczy we wszczęciu procedury zmiany imienia i/lub nazwiska.

Imię i nazwisko są integralnymi częściami tożsamości każdej jednostki, zasługującymi na ochronę i należyte uwzględnienie przy podejmowaniu decyzji dotyczących pisowni. Fundacja planuje kontynuować swoją misję, pomagając kolejnym osobom w legalnej zmianie pisowni zgodnie z ich własnym dziedzictwem kulturowym.

Starania podejmowane przez Europejską Fundację Praw Człowieka w zakresie pisowni imion i nazwisk wynikają z poszanowania potrzeb ochrony praw człowieka. Wszystkich zainteresowanych uzyskaniem pomocy prawnej zachęcamy do bezpośredniego kontaktu drogą mailową na adres info@efhr.eu lub telefonicznie pod numerem + (370) 691 50 822.